

„Amtsblatt der Königlichen Regierung zu Danzig”

**pruski periodyk urzędowy
jako źródło do dziejów zdrowia publicznego
i przestępcości w rejencji gdańskiej
(1816-1848)**

Radosław Kubus

„Amtsblatt der Königlichen Regierung zu Danzig”

**pruski periodyk urzędowy
jako źródło do dziejów zdrowia publicznego
i przestępcości w rejencji gdańskiej
(1816–1848)**

Recenzent
Prof. dr hab. Andrzej Kopiczko

Redaktor Wydawnictwa
Wojciech Frankiewicz

Projekt okładki i stron tytułowych
Jan Rutka

Na okładce

Fragment listu gończego z początku XIX wieku, wydanego za Józefem Brzeskim,
mieszkańcem powiatu kartuskiego, Archiwum Państwowe w Gdańsku, sygn. 506/1229

Skład i łamanie
Mariusz Szewczyk

Publikacja sfinansowana ze środków
Prorektora Uniwersytetu Gdańskiego ds. Badań Naukowych
w ramach Programu Humanistyki Gdańskiej

© Copyright by Uniwersytet Gdańskie
Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego

ISBN 978-83-8206-769-9

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel. +48 58 523 11 37, tel. kom. +48 725 991 206
e-mail: wydawnictwo@ug.edu.pl
wydawnictwo.ug.edu.pl

Księgarnia internetowa: <https://wydawnictwo.ug.edu.pl/ksiegarnia-online/>

Druk i oprawa
Zakład Poligrafii Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel. +48 58 523 14 49

Spis treści

Wykaz skrótów	7
Wstęp	9
Przedmiot i cel pracy	9
Stan badań	15
Charakterystyka materiału źródłowego	21
Metoda i konstrukcja pracy	26
Rozdział 1. Charakterystyka czasopisma	31
1.1. Rys historyczny czasopiśmiennictwa urzędowego	31
1.1.1. Początki kształtowania się gatunku	31
1.1.2. Czasopiśmiennictwo urzędowe i ogłoszeniowe na ziemiach polskich na przełomie XVIII i XIX w.	34
1.1.3. Czasopiśmiennictwo urzędowe w Królestwie Prus	42
1.1.4. Specyfika czasopism urzędowych pod zaborem pruskim	45
1.2. Charakterystyka formalna czasopisma	49
1.2.1. Charakterystyka zewnętrzna	49
1.2.2. Częstotliwość ukazywania się i rozmiar	50
1.2.3. Organy publikujące i docelowi odbiorcy	54
1.3. Ogólna charakterystyka zawartości czasopisma	58
1.3.1. Część główna	58
1.3.2. Dodatek stały	60
1.3.3. Dodatki periodyczne	63
1.4. Poszczególne działy gdańskiego dziennika urzędowego	68
1.4.1. Zarządzenia i obwieszczenia rejencji gdańskiej (<i>Verordnungen und Bekanntmachungen der Königl. Regierung</i>)	68
1.4.2. Policja Bezpieczeństwa (<i>Sicherheits-Polizei</i>)	80
1.4.3. Wiadomości różne (<i>Vermischte Nachrichten</i>)	86
1.4.4. Kronika osobowa (<i>Personal-Chronik</i>)	93
1.4.5. Pozostałe rubryki czasopisma pojawiające się cyklicznie	94

Rozdział 2. Wybrane zagadnienia dotyczące zdrowia publicznego w rejencji gdańskiej	103
2.1. Zdrowie publiczne – wprowadzenie do tematu	103
2.1.1. Zdrowie publiczne – geneza i zakres działania	103
2.1.2. Problemy sanitarne w Prusach w pierwszej połowie XIX w.	111
2.1.3. Organy odpowiedzialne za zdrowie publiczne	119
2.2. Choroby ludzi	124
2.2.1. Dżuma	124
2.2.2. Ospa	127
2.2.3. Cholera	140
2.2.4. Inne choroby	149
2.3. Choroby zwierząt	154
2.3.1. Choroby owiec	154
2.3.2. Choroby bydła	161
2.3.3. Choroby koni	168
2.3.4. Choroby trzody chlewej	171
Rozdział 3. Obraz przestępcy w rejencji gdańskiej	175
3.1. Przestępcość w rejencji gdańskiej i struktura społeczna świata przestępczego	175
3.1.1. Kategorie popełnianych przestępstw	175
3.1.2. Struktura płci, wieku i wyznania	191
3.1.3. Znajomość języków i pochodzenie	198
3.2. System kar stosowanych wobec przestępców	205
3.2.1. Kary śmierci i kary cielesne	205
3.2.2. Kary pozbawienia wolności	217
3.2.3. Pozostałe kary	224
3.3. List gończy – wprowadzenie do tematyki	224
3.3.1. Budowa listu gończego	224
3.3.2. Organy publikujące listy gończe	233
3.3.3. Częstotliwość ukazywania się listów gończych	234
3.4. Wizerunek przestępcy	236
3.4.1. Wzrost i wygląd	236
3.4.2. Ubiór i wyposażenie	237
3.4.3. Cechy szczególne	242
Podsumowanie	249
Bibliografia	253
Spis ilustracji	283
Spis wykresów	285
Spis tabel	287
Aneksy	289